

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาในครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดการ
- 2.3 แนวคิดระบบสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
- 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพ

ในการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพของนักวิชาการหลายๆ ท่านมาประยุกต์กับการจัดการระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท ดังนี้

ตะวัน สาดแสง (2548) ได้ให้ความหมายประสิทธิภาพ (Efficiency) ว่าหมายถึงเกณฑ์ที่ใช้วัดผลลัพธ์ ที่เกิดจากการบริการจัดการโดยใช้ต้นทุน หรือทรัพยากรในส่วนที่น้อยกว่าผลลัพธ์ที่ได้ สามารถเขียนเป็นสูตรได้ ดังนี้

$$\text{ประสิทธิภาพ} = \frac{\text{มูลค่าผลลัพธ์}}{\text{มูลค่าต้นทุน}} \quad \text{เท่ากับหรือมากกว่า 1}$$

กรมการพัฒนาชุมชน (2547) กล่าวถึงประสิทธิภาพว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทรัพยากรที่ใช้ กับปริมาณผลผลิตที่เกิดจากกิจกรรมหรือโครงการกล่าวคือ ประสิทธิภาพจะแสดงถึงความสามารถในการผลิตและความคุ้มค่าของการลงทุนโดยมีวิธีวัดประสิทธิภาพ 2 วิธี คือ

1. วัดจากต้นทุน ในกรณีนี้เป็นการวัดความสัมพันธ์ของต้นทุนกับผลผลิต ซึ่งแสดงออกถึงความคุ้มค่าของการลงทุน

ประสิทธิภาพ = จำนวนผลผลิต/จำนวนต้นทุนหรือบางครั้งอาจใช้ต้นทุนต่อหน่วยสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการทำงานโดยกลับสัดส่วนดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย (ประสิทธิภาพ)} = \frac{\text{จำนวนต้นทุน}}{\text{จำนวนผลผลิต}}$$

2. วัดจากแรงงาน ในกรณีนี้เป็นการวัดความสัมพันธ์ของแรงงานที่ใช้กับผลผลิตโดยแรงงานที่ใช้ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่ หรือเวลาที่ใช้ผลิต ซึ่งผลที่ได้จากการวัดแสดงถึงความสามารถในการผลิต

$$\text{ประสิทธิภาพ} = \frac{\text{จำนวนผลผลิต}}{\text{จำนวนเจ้าหน้าที่}}$$

กันตยา เพิ่มผล (2544) กล่าวถึงสองสิ่งที่สำคัญมาก ในเรื่องประสิทธิภาพในการทำงาน คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึง สิ่งที่ป้อนเข้าไปหลายๆ อย่างนั้น ประกอบกันได้ดีเพียงใด หรืองานที่ทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพียงไหน ซึ่งก็คือความสามารถในการทำให้เกิดผลผลิตมากขึ้น จากสิ่งที่ป้อนเข้าไปขั้นต่ำสุด นั่นหมายถึง การรักษาระดับผลผลิตที่มีคุณภาพสูง โดยใช้เวลาน้อยลง หรือมีการสูญเสียเกิดขึ้นน้อย ส่วนประสิทธิผลหมายถึง การบรรลุตามผลหรือผลผลิตหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการทำงานก็คือ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรต่างๆ หรือวัตถุดิบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือผลที่ตั้งไว้

วเรข จันทรศร และ ไพโรจน์ ภทรนรากุล (2541) ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดในการประเมินผลประสิทธิภาพว่าเป็นการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้ กับทรัพยากรที่ใช้ไปในการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร การจัดการและเวลา ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ประการ ดังนี้

1. สัดส่วนผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทางการเงิน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับการลงทุน
2. ผลิตภาพต่อกำลังคน เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการผลิตต่อบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่
3. ผลิตภาพต่อหน่วยเวลา เป็นการชี้วัดประสิทธิภาพการผลิตในช่วงเวลาหนึ่ง
4. การประหยัดทรัพยากรการจัดการเป็นตัวชี้วัดความสามารถของโครงการในการประหยัดทรัพยากรทางการบริหารจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2538) กล่าวถึงประสิทธิภาพการทำงาน โดยทั่วไปจะหมายถึง การทำงานที่ประหยัด ได้ผลงานที่รวดเร็วมีคุณภาพ คุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากรในด้านการเงิน คน อุปกรณ์และเวลา ดังนั้น ประสิทธิภาพ (Efficiency) จึงหมายถึง อัตราความแตกต่างระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลผลิตที่ออกมา (Output) ในงานของราชการ นั้น ประสิทธิภาพเป็นคำที่ใช้ปนหรือสลับกับความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และผลิตภาพ (Productivity) ดังนั้น ในความหมายที่จะกล่าว จะใช้คำว่าประสิทธิภาพในความหมายที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลิตที่ออกมา การที่จะบอกว่าราชการมีประสิทธิภาพหรือไม่จึงต้องพิจารณาในส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่ งบประมาณ ค่าใช้จ่าย กำลังคน (ซึ่งอาจแปลงเป็นตัวเงินได้บางส่วนและบางส่วนมีคุณค่ามากกว่าเงิน เช่น ทักษะ ความมุ่งมั่น เป็นต้น) วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนเวลา กระบวนการทำงาน ซึ่งได้แก่วิธีการทำงาน กฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนวิธีบริหาร รวมทั้งผลลัพธ์ที่ออกมา ประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ และสามารถวัดได้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในแง่ของค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนการผลิต (Input) เช่นการใช้ทรัพยากร ทั้งเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่าและเกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด

2. ประสิทธิภาพในแง่ของกระบวนการบริหาร (Process) เช่นการทำงานที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน รวดเร็วและใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่าเดิม

3. ประสิทธิภาพในแง่ของผลลัพธ์ เช่นการทำงานมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทนเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงาน การบริการเป็นที่พอใจของลูกค้า

สรุปจากแนวความคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะพบว่า ประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหรือการปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ บุคลากร เวลา วัสดุอุปกรณ์ ต่ำ ได้ประโยชน์สูงสุด คุ่มค่ากว่าทรัพยากรที่เสียไปหรือได้ผลงานตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศ

ความหมายของข้อมูล

โดยปกติการศึกษา MIS จะกล่าวถึงคำศัพท์ที่สำคัญอยู่สองคำ คือ ข้อมูล (data) และ สารสนเทศ (Information) โดยศัพท์สองคำนี้ถือได้ว่าเป็นคำศัพท์พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ศึกษาเรื่องระบบสารสนเทศ เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศจะเป็นหน่วยพื้นฐานของ MIS ที่ต้องได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยทั้งข้อมูลและสารสนเทศ มีความคล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกัน ในขณะเดียวกัน ศัพท์ทั้งสองคำก็มีความหมายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความหมายของข้อมูลและสารสนเทศให้ชัดเจนก่อนเริ่มต้นศึกษา MIS ดังต่อไปนี้

ประสงค์ ประณีตพลกรัง และคณะ (2543) ได้กล่าวถึงความหมายของข้อมูล คือ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นของกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง โดยการสังเกต การจดบันทึก การสัมภาษณ์ และการออกแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้มายังคงเป็นข้อมูลดิบ ไม่สามารถที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจในการกระทำในเชิงการจัดการและข้อมูลที่รวบรวมมามักจะไม่มีการจัดระเบียบ อาจจะมีการซ้ำซ้อนของข้อมูล หรือข้อมูลชนิดเดียวกันอาจขัดแย้งกันก็ได้ องค์กรจะต้องมีการวางแผนในการจัดการบริหารฐานข้อมูลที่ดีจึงจะใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่จัดเตรียมไว้ได้

จิราภรณ์ เมืองแก้ว (2539) กล่าวว่า ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการประมวลผล ข้อมูลอาจจะอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ และท้ายที่สุด ข้อมูลก็คือ วัตถุดิบของสารสนเทศ ซึ่งข้อมูล แยกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวม หรือบันทึกมาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ด้วยวิธีออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เป็นต้นและ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อที่รวบรวมมาจากข้อมูลที่ได้มีการรวบรวมไว้แล้ว

เป็นต้นเช่นเดียวกับ **ครรชิต คงมาลัย** (2541) กล่าวว่าข้อมูลได้แก่ข้อเท็จจริง บุคคล สิ่งของต่างๆ แนวความคิดและเหตุการณ์ ส่วน **สุมาลี เมืองไพศาล** (2539) กล่าวว่าข้อมูลเป็นภาษาสัญลักษณ์ ทางด้านคณิตศาสตร์ และสัญลักษณ์อื่นๆ ที่ถูกกำหนดเพื่อที่จะใช้แทน สิ่งของ เหตุการณ์ และ นิยามต่างๆ เช่นเดียวกับ **ศรีปริยญา ฐปกระจำง** (2544) กล่าวว่าข้อมูล เป็นข้อเท็จจริง อาจอยู่ใน รูปหนังสือ (Text) เอกสาร (Document) ตัวเลข (number) รูปภาพ (image) และเสียง (voice)

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2546) กล่าวถึงข้อมูล หมายถึงข้อมูลดิบ (raw data) ที่ถูกเก็บ รวบรวมจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยข้อมูลดิบจะยังไม่มีความหมายในการ นำไปใช้งาน หรือตรงตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น นิสิต-นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน หรือ เงินเดือนของข้าราชการ เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าข้อมูลเป็นข้อเท็จจริง ที่อยู่ในรูปตัวเลข ตัวหนังสือ เปรียบเสมือน ตัวแทนที่กำหนดเพื่อใช้แทนบุคคล สิ่งของ เหตุการณ์ นิยามและแนวความคิดต่างๆ โดยข้อมูล เป็นวัตถุดิบของสารสนเทศ

คุณสมบัติของข้อมูลที่ดี

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2546) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของข้อมูลที่ดีว่า ข้อมูลเป็นวัตถุดิบ สำคัญของ MIS การที่ธุรกิจจะได้สารสนเทศที่มีคุณภาพ และเหมาะสมตรงตามความต้องการ ของผู้ใช้ ระบบสารสนเทศจะต้องมีข้อมูลที่มีความถูกต้องและมีคุณภาพเพียงพอไว้ในระบบเพื่อการ เรียกกลับมาประมวลผลให้ได้สารสนเทศตามที่ต้องการ ถ้าข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าไปเก็บไว้ในระบบเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพต่ำหรือไม่มีคุณสมบัติที่ดี สารสนเทศที่ได้ก็จะไม่มีคุณภาพ และขาดคุณลักษณะที่เหมาะสม ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถนำไปใช้งานได้ ถ้านำสารสนเทศนั้น ไปใช้อาจเกิดประโยชน์ได้ไม่สูงสุด หรืออาจสร้างปัญหาแก่องค์กรได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อใส่ขยะ เข้าไป ก็จะได้ขยะออกมา” ข้อมูลที่มีคุณภาพสมควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. **ถูกต้อง (accurate)** ข้อมูลที่ดีจะต้องมีความถูกต้องและปราศจากความคลาดเคลื่อน โดยที่ความถูกต้องจะช่วยส่งเสริมให้สารสนเทศที่ได้มาเกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่ถ้าข้อมูล ที่ถูกป้อนเข้าไปในระบบสารสนเทศเกิดความผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่อง อาจจะส่งผลให้ สารสนเทศที่ได้มีความผิดพลาด หรือไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์

2. **ทันเวลา (timeliness)** ข้อมูลจะต้องทันต่อเหตุการณ์ และไม่ล้าสมัย ความล้าสมัย ของข้อมูลทำให้สารสนเทศที่ได้ มีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้อยลงหรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งานเลย แต่ความทันต่อเวลาจะมีความสำคัญต่อผู้ใช่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ หรือปัญหา

ขององค์กร เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการค้าหลักทรัพย์ย่อมต้องการข้อมูลที่มีความทันต่อเวลาในระดับสูง ขณะที่ธุรกิจค้าปลีกอาจไม่ต้องการข้อมูลในรอบระยะเวลาสั้นๆ เป็นต้น

3. สอดคล้องกับงาน (relevance) สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารต้องได้มาจากการประมวลผล ของข้อมูลที่มีสาระตรงกันหรือสัมพันธ์กับปัญหาของงานข้อมูล ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับงานถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องเชื่อถือได้และทันต่อเหตุการณ์ แต่ก็จัดว่าไม่มีคุณภาพ เนื่องจากไม่สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจหรือไม่สอดคล้องกับความต้องการของงานนอกจากนี้ข้อมูลที่มีคุณภาพสูงและมีความสัมพันธ์กับงานชนิดหนึ่งอาจจะไม่เป็นที่ต้องการของงานชนิดอื่น เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในอุตสาหกรรม ปิโตรเลียม จะไม่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจส่งออก เป็นต้น

4. สามารถตรวจสอบได้ (verifiable) ข้อมูลบางประเภทอาจมาจากแหล่งข้อมูลที่ซับซ้อนและหลากหลายทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งผู้ใช้ต้องทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือได้ว่าสารสนเทศก่อนการนำมาใช้งานมิเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดผลเสียขึ้นกับองค์กร เช่น ข้อมูลลงจากคู่แข่งข้อมูลที่เบี่ยงเบน และข้อมูลที่ขาดความสมบูรณ์

ความหมายสารสนเทศ (Information)

คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2540) กล่าวว่า สารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความหมายแสดงถึง สภาพ แนวโน้ม ปัญหา และ โอกาส สารสนเทศสามารถอธิบายได้ว่า สิ่งที่กำลังพิจารณาอยู่ดีหรือไม่ดี มากหรือน้อย เร็วไปหรือช้าไปอย่างไรซึ่ง **วาสนา สุขกระสานติ (2540)** กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง สิ่งที่ได้จากการนำข้อมูลไปผ่านกระบวนการหนึ่งก่อน

ประสงค์ ประณีตพลกรัง และคณะ (2543) กล่าวถึงข้อมูลสารสนเทศ ว่าโดยมากมักจะ ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแหล่งปฐมภูมิ (Primary resource) และแหล่งทุติยภูมิ (Secondary resource) ข้อมูล (Data) ที่ได้มาจะต้องมีการป้อนเข้าสู่คอมพิวเตอร์โดยอาศัยอุปกรณ์นำเข้า (Input device) เช่นแป้นคีย์บอร์ด และจะต้องมีการประมวลผล (Process) เพื่อที่จะให้ได้ผลลัพธ์ออกมา(Output) โดยอาศัยอุปกรณ์แสดงผล (Output device) เช่น จอภาพคอมพิวเตอร์ (Monitor) เครื่องพิมพ์ (Printer) ผลลัพธ์ที่ออกมาจะแสดงผลในรูปของข้อความ รูปภาพ หรือออกมาในรูปอุปกรณ์หลายสื่อ (Multimedia) ซึ่งก็สอดคล้องกับ **ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2546)** ที่ได้ให้ความหมายของ สารสนเทศ ว่า หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจาก การประมวลผลข้อมูลดิบที่ถูกจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ โดยผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำไปประกอบการทำงานหรือสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งเราสามารถกล่าวได้ว่า สารสนเทศเป็นข้อมูลที่มีความหมายหรือตรงตามความต้องการของผู้บริหาร นอกจากนั้น **จิราภรณ์ เมืองแก้ว(2540)** ก็ได้กล่าวถึงสารสนเทศ

(Information)ว่าคือ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการประมวลผลแล้วด้วยวิธีการต่างๆ เป็นความรู้ที่ต้องการสำหรับใช้ทำประโยชน์ เป็นส่วนผลลัพธ์ (Output) ของระบบการประมวลผลข้อมูล เป็นสิ่งซึ่งสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจและสามารถนำไปกระทำการใดกิจกรรมหนึ่ง โดยเฉพาะได้หรือเพื่อเป็นการย้ำความเข้าใจที่มีอยู่แล้วให้มียิ่งขึ้น เป็นผลลัพธ์ของระบบสารสนเทศ ดังนั้น ข้อมูลและสารสนเทศจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตาม แผนภาพ

ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการประมวลผลข้อมูลเพื่อสารสนเทศ

จากความหมายที่นักวิชาการไว้ ผู้ศึกษาจึงสรุปว่า สารสนเทศ คือ ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นผลลัพธ์ของการประมวลผลแล้ว ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ทำประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหรือดำเนินงาน

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ มีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเป็นการจัดหาสารสนเทศ ให้แก่ผู้บริหารตามความต้องการของแต่ละคนในองค์กรเพื่อการตัดสินใจวางแผน และควบคุมงานตามขอบเขตความรับผิดชอบในส่วนของการงาน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2541) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศเพื่อการจัดการไว้โดยแปลความหมายตามคำศัพท์ ว่า (Management Information System) เป็นคำที่ประกอบด้วยคำหลัก 3 คำ คือ “Management” หมายถึง การจัดการ การบริหาร เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การควบคุม และการปฏิบัติงาน คำว่า “Information” รู้จักกันในคำว่า “สารสนเทศ” หมายถึง ข้อมูลที่ได้เลือกสรรและจัดระเบียบหรือทำการประมวลผลแล้ว เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ส่วนคำว่า “System” หรือระบบ หมายถึง ระบบเพื่อการแลกเปลี่ยนนำเข้าประมวลผลและใช้ประโยชน์ ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการทำงาน ดังนั้น ถ้าแปลความหมายรวมกันสามคำของ MIS หมายถึง ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร หรือระบบที่ผู้บริหารใช้ข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ ที่มีอยู่เพื่อช่วยในการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน และควบคุมการดำเนินงานขององค์กร

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงสรุปได้ว่า สารสนเทศเพื่อการจัดการคือ กลยุทธ์ของการปฏิบัติงาน โดยวิธีการจัดการรวบรวมข้อมูลเป็นระบบพร้อมที่จะเป็นสารสนเทศที่ถูกดองนำไปใช้อย่างทันการ ในการวางแผนควบคุมการบริหารงานทุกระดับ และการตัดสินใจ เพื่อให้งานต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ข้อมูลเพื่อการพัฒนาระบบ

การพัฒนาชนบท เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลทุกรัฐบาล ทั้งนี้เพราะประเทศจะมั่นคงได้ ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่จะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ พออยู่พอกิน ฉะนั้น การพัฒนาชนบทจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ ผลจากการปฏิรูประบอบราชการ การบริหารงานของภาครัฐจึงต้องอาศัยวิธีการทาง

ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูประบบราชการให้เป็นองค์กรที่มีความสามารถในการแข่งขันได้จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการวางแผน ยุทธศาสตร์ การกำหนดวิธีการทางยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าเป็นหลักหน่วยงานราชการ จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล เป็นเครื่องมือมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติ รวมทั้งการจัดทำและอนุมัติงบประมาณ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

กรมการพัฒนาชุมชน (2546) กล่าวถึงข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทที่สำคัญ คือ

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

1.2 ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ก.)

2. ข้อมูลเฉพาะ คือ ข้อมูลอื่นๆ ที่ขยายรายละเอียดจากข้อมูลพื้นฐานเฉพาะด้านนั้น ๆ

เพื่อประโยชน์ในการวางแผนปฏิบัติการและการวางโครงการ

ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นเครื่องมือของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จึงต้องมีการพัฒนาระบบข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและเป็นปัจจุบัน สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของหมู่บ้าน และครัวเรือนอย่างแท้จริง

ระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท

ระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญคือ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

1. การได้มาของข้อมูล ซึ่งได้แก่ การสำรวจ คัดลอก การบันทึก และการสังเกต

2. การจัดระบบข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลที่จัดเก็บ รวบรวมมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติจัดหมวดหมู่ แล้วสรุปรายงานผล รวมทั้งการจัดระบบการแสดงผลข้อมูล

3. การใช้ประโยชน์ข้อมูล ได้แก่การนำข้อมูลที่ได้มาเป็นตัวพิจารณากำหนดนโยบาย การวางแผนงาน ปฏิบัติงาน และติดตามผลโครงการ/งาน/กิจกรรม ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน นอกจากนี้ยังใช้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูล

ส่วนที่ 1 การได้มาของข้อมูล

กรมการพัฒนาชุมชน (2546) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการบริหารการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค.) มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียมการ

- 1) ตั้งคณะกรรมการบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2 ค. ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับตำบล
- 2) จังหวัดประชุมเตรียมการและวางแผนการจัดเก็บข้อมูล
- 3) จังหวัดดำเนินการฝึกอบรมคณะกรรมการบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และ ข้อมูล กชช. 2 ค. ระดับอำเภอและระดับตำบลเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดเก็บข้อมูล
- 4) คณะทำงานบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2 ค. ประชุมเตรียมการวางแผนการดำเนินงาน การจัดเก็บ การบันทึกและประมวลผลข้อมูลของทุกหมู่บ้านตามวิธีการ และขั้นตอนที่กำหนดให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคมของทุกปีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล และจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2547)

ในขณะเดียวกัน ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน ได้ระบุไว้ว่า คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.) มีมติเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 ให้ความเห็นชอบให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท โดยกระทรวงมหาดไทย ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) ขึ้นและโดยกำหนด องค์ประกอบ ของคณะทำงานบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)และข้อมูลพื้นฐาน ระดับหมู่บ้าน (กชช.2ก) ระดับจังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับตำบล ตามคำสั่ง กระทรวงมหาดไทย ที่ 420/2545 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2545 กำหนดให้ คณะทำงานฯ มีองค์ประกอบ และหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้ (ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

1. คณะทำงานบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐาน ระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ก) ระดับจังหวัด

1.1	รองผู้ว่าราชการจังหวัด	หัวหน้าคณะทำงาน
1.2	หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้แทน	คณะทำงาน
1.3	นายกเทศมนตรี/ปลัดเทศบาล หรือผู้แทน	คณะทำงาน
1.4	ผู้แทนสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา	คณะทำงาน
1.5	ผู้แทนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (สอช.)	คณะทำงาน
	ระดับจังหวัด ไม่น้อยกว่า 2 คน	
1.6	อื่น ๆ ตามความเหมาะสม (ไม่เกิน 3 คน)	คณะทำงาน
1.7	พัฒนาการจังหวัด	คณะทำงานและเลขานุการ
1.8	หัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการ	คณะทำงานและ
	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	ผู้ช่วยเลขานุการ

2. คณะทำงานบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐาน ระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ก) ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

2.1	นายอำเภอ	หัวหน้าคณะทำงาน
2.2	หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้แทน	คณะทำงาน
2.3	นายกเทศมนตรี/ปลัดเทศบาล หรือผู้แทน	คณะทำงาน
2.4	ผู้แทนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (สอช.)	คณะทำงาน
	ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ไม่น้อยกว่า 2 คน	
2.5	อื่นๆ ตามความเหมาะสม (ไม่เกิน 3 คน)	คณะทำงาน

2.6 พัฒนาการอำเภอ/กิ่งอำเภอ คณะทำงานและเลขานุการ

2.7 นักพัฒนาชุมชน 6 คณะทำงานและ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้ช่วยเลขานุการ

3. คณะทำงานบริหารการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ระดับตำบล

3.1 นายกองคํการบริหารส่วนตำบล หัวหน้าคณะทำงาน

3.2 ปลัดอำเภอผู้รับผิชอบประจำตำบล คณะทำงาน

3.3 เกษตร คณะทำงาน

3.4 สาธารณสุขตำบล คณะทำงาน

3.5 ครูที่ประจำอยู่ในตำบล คณะทำงาน

3.6 ปลัด อบต. คณะทำงาน

3.7 ผู้แทนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (สอช.) คณะทำงาน

ระดับตำบล ไม่น้อยกว่า 2 คน

3.8 อื่นๆ ตามความเหมาะสม (ไม่เกิน 3 คน) คณะทำงาน

3.9 พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล คณะทำงานและเลขานุการ

3.10 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบระบบข้อมูลของ

อบต./สภาตำบล ผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ความรับผิดชอบ

1. บริหารจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับ หมู่บ้าน (กชช. 2ค) และข้อมูลอื่นๆ ที่คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กำหนดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ดำเนินการประชุมชี้แจง หรือฝึกอบรมกลุ่มบุคคลหรือบุคคล ให้มีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญของข้อมูล และสามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

3. ติดตามผลตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้องครบถ้วน และมีคุณภาพ

4. ประชาสัมพันธ์การจัดเก็บข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบ และเห็นความสำคัญอย่างทั่วถึง

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ก) ในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นอย่างน้อยผ่านเกณฑ์ จปฐ.

7. อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนที่ 2 การจัดระบบข้อมูล

2.1 การจัดระบบข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดระบบข้อมูล จปฐ. ไว้ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

ขั้นตอนการจัดเก็บ บันทึกและประมวลผล

ขั้นตอนการจัดเก็บ

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม อาสาสมัคร สัมภาษณ์ข้อมูลทุกข้อจากหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิก และกรอกข้อมูลลงในแบบ จปฐ. เป็นรายครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 เล่ม
2. เมื่อผู้สัมภาษณ์ทำการสัมภาษณ์และกรอกข้อมูลครบถ้วนแล้วให้หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ให้ข้อมูลลงชื่อและวันที่ให้ข้อมูลในหน้าสุดท้ายของแบบสอบถาม
3. ผู้จัดเก็บข้อมูลลงชื่อและวันที่สัมภาษณ์ในหน้าสุดท้ายของแบบสอบถาม
4. นำแบบสำรวจ จปฐ. 1 ที่จัดเก็บเสร็จแล้ว นำส่งองค์การบริหารส่วนตำบล

ขั้นตอนการบันทึกและประมวลผล

1. ประสานกับ อบต./สภาตำบล เพื่อขอความร่วมมือในการบันทึกข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกครัวเรือนของทุกหมู่บ้านของตำบล
2. เน้นให้ อบต./สภาตำบล เห็นว่าเป็นข้อมูลของเขาที่จะต้องนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนของตำบล
3. หาก อบต./สภาตำบล ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์/เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ให้จ้างผู้มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ทำการบันทึกข้อมูลของตำบลนั้น แต่ถ้าเป็นคนของตำบลนั้นๆ จะเป็นการดีเพราะจะทำให้ อบต./สภาตำบล เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของข้อมูล
4. ในการบันทึกข้อมูลในบางข้อมูลเมื่อมีการบันทึกในส่วนแรกๆ ของข้อมูลแล้วโปรแกรมจะทำงานอัตโนมัติที่แสดงผลไปยังข้อมูลส่วนอื่นที่เป็นข้อมูลเดียวกัน
5. การบันทึกข้อมูลจะต้องมีการกรอกข้อมูลให้ครบถ้วนก่อน อย่าปล่อยให้ข้อมูลว่างไว้ ยกเว้นข้อมูลบางข้อที่เมื่อตอบว่าไม่มีแล้วบอกให้ข้ามไป

6. การบันทึกข้อมูลข้อมูลในตัวชี้วัด ข้อ 27 เรือง รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อคนต่อปี ผู้บันทึกต้องรอบคอบ อย่าบันทึกตัวเลขผิด เพราะจะส่งผลกระทบต่อรายได้เฉลี่ยของทั้งหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ/กิ่งอำเภอ จังหวัด ภาคและภาพรวมทั้งประเทศ รวมทั้งจะต้องสังเกตว่า ตัวเลขรายได้มีความผิดปกติหรือไม่

7. ต้องสุ่มตรวจสอบการบันทึกว่า มีการบันทึกข้อมูลของแต่ละครัวเรือนถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบจากเล่ม จปฐ. 1 กับที่พิมพ์ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์

8. เมื่อบันทึกข้อมูลของทุกครัวเรือนในหมู่บ้านแล้ว โปรแกรมจะทำหน้าที่ประมวลผลเป็นภาพรวมของหมู่บ้าน และเมื่อบันทึกครบทุกหมู่บ้านในตำบลเสร็จเรียบร้อยแล้ว โปรแกรมจะประมวลผลเป็นภาพรวมของตำบลทันที ดังนั้นให้ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้อง อบต./สภาตำบล สามารถนำข้อมูลที่ประมวลผลแล้วไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนของตำบลได้ทันที พร้อมทั้งให้สำเนาข้อมูลของตำบลในรูป Diskette หรือ CD ส่งให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ

9. อำเภอ/กิ่งอำเภอ นำข้อมูลจากทุกตำบลมาประมวลผลเป็นภาพรวมของอำเภอ/กิ่งอำเภอ พร้อมทั้งให้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง และสำเนาข้อมูลของอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้รูป Diskette หรือ CD ส่งให้จังหวัด

10. จังหวัดนำข้อมูลจากทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ มาประมวลผลเป็นภาพรวมของจังหวัด พร้อมทั้งให้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน นำเสนอให้คณะกรรมการจัดเก็บข้อมูลระดับจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่ให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ในทุกระดับ และสำเนาข้อมูลของจังหวัด Diskette หรือ CD ส่งให้กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อประมวลผลเป็นรายภาค และภาพรวมของประเทศเพื่อเผยแพร่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง และเป็นระบบอย่างแท้จริงต่อไป

2.2 การจัดระบบข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค.)

ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค.) มีขั้นตอนในการจัดระบบข้อมูลดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

ขั้นตอนการจัดเก็บ

1) คณะทำงานบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูล จปฐ.และข้อมูล กชช. 2 ค.ระดับตำบล สอบถามข้อมูลทุกข้อจาก คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่ได้นัดหมายไว้พร้อมกับตรวจสอบ

ข้อมูลในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้กรอกไว้แล้วในเบื้องต้น โดยกรอกข้อมูลด้วยปากกาสีน้ำเงิน ทั้งนี้ ให้กรอกข้อมูลให้ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน โดยเฉพาะตัวเลข/ตัวอักษร

2) ผู้สัมภาษณ์ และเป็นผู้ให้ข้อมูลร่วมตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล กชช. 2 ค. โดยผู้ให้ข้อมูลลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ในแบบสอบถาม หน้า 50

3) องค์การบริหารส่วนตำบล กรอกข้อมูลในส่วนที่ 8 หน้า 51 เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของหมู่บ้าน

4) ผู้จัดเก็บข้อมูล (คณะทำงานฯ ระดับตำบล) ลงลายมือชื่อ หน้า 52

ขั้นตอนการบันทึกและประมวลผล (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

1) บันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลโดยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ของ อบต. ถ้าพบปัญหาในระหว่างการบันทึกข้อมูล ให้คณะทำงานบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2 ค. ระดับตำบล ตรวจสอบแบบสอบถาม ตรวจสอบระบบโปรแกรมการบันทึก หรือตรวจสอบข้อมูลจากหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง

2) ถ้าไม่พบปัญหาให้คณะทำงานระดับตำบล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ภายหลังประมวลผลและวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้ว

- ถ้าถูกต้อง ให้คัดลอกผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดลงใน “สรุปผลสภาพปัญหา”
- ถ้าไม่ถูกต้อง ให้คณะทำงานระดับตำบลฯ ตรวจสอบในประเด็นต่างๆ อีกครั้ง

3) ลอกข้อมูลลงแผ่นโปสเตอร์ “สรุปข้อมูลหมู่บ้านและปัญหา/ความต้องการของประชาชน” ติดไว้ในที่ชุมชนของหมู่บ้าน

4) ผู้บริหาร อบต. นำผลการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ และสำเนาข้อมูล กชช. 2 ค. และ จปฐ. ของตำบล และของทุกหมู่บ้านลงแผ่นบันทึกข้อมูลส่งให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ/กิ่งอำเภอ

5) การประมวลผลและเทียบเป้าหมายข้อมูล เรียกว่า จปฐ. 2 ซึ่งหลังจากบันทึกข้อมูล กชช. 2 ค. ของทุกหมู่บ้านเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว ระบบโปรแกรมจะทำการประมวลผลโดยอัตโนมัติทำให้ทราบว่าหมู่บ้านมีปัญหาในด้านต่างๆ ตามตัวชี้วัด เรื่องใดบ้างที่มีปัญหามาก หรือมีปัญหาปานกลาง หรือมีปัญหาน้อย/ไม่มีปัญหา รวมทั้งทราบระดับการพัฒนาของหมู่บ้านด้วยว่าเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับใด (เร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 อันดับ 2 หรือ อันดับ 3)

6) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค. ของทุกตำบลเป็นภาพรวมระดับอำเภอ ตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำเสนอ

คณะทำงานฯ ระดับอำเภอ พิจารณาให้ความเห็นชอบและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ แล้วทำสำเนาข้อมูลลงแผ่นบันทึกข้อมูล ส่งให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

7) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วประมวลผลข้อมูล กชช.2 ค. ของทุกอำเภอเป็นภาพรวมของระดับจังหวัด

8) ตรวจสอบความถูกต้องและนำเสนอคณะทำงานฯ ระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบและใช้ประโยชน์ แล้วทำสำเนาข้อมูลลงแผ่นบันทึกข้อมูล ส่งให้กรมการพัฒนาชุมชน

9) กรมการพัฒนาชุมชน ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล กชช. 2 ค. ทุกจังหวัด แล้วทำการประมวลผลเป็นภาพรวมทั้งประเทศ และรายภาค

10) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนแล้วนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน พิจารณาให้ความเห็นชอบ

11) ส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงาน กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ อบต./ สภาตำบล นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น อย่างน้อยผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานต่อไป

ส่วนที่ 3 การใช้ประโยชน์ข้อมูล

ประโยชน์ของการใช้ความจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประโยชน์ของกระบวนการความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เมื่อดูตามขั้นตอนต่างๆ จะเกิดประโยชน์หลายประการ ดังนี้ คือ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546)

ประโยชน์ในส่วนของประชาชนในชุมชน

1. ประชาชนไม่สับสนในบทบาทเจ้าหน้าที่ของรัฐ เดิมนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างคนต่างไปพูดงานของตนเอง ไม่มีจุดร่วมงาน ไม่มีการมองเป้าหมายของงานเดียวกัน ไม่มีการช่วยเหลืองานกันได้เมื่อมีความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทำให้ได้ใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นตัวเชื่อมงานที่เป็นอันเดียวกัน ทำให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลืองานกันรู้งานกัน เมื่อลงไปชุมชน ชาวบ้านถามปัญหาอะไรก็ตอบได้ และพูดคุยกับชาวบ้านไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ชาวบ้านไม่สับสน และเรียนรู้งานพัฒนาเร็วขึ้น เข้าใจแนวทางต่างๆ ได้ดีขึ้น

2. ชาวบ้านรู้ปัญหาของตนเอง เดิมนั้นชาวบ้านไม่ยอมรับปัญหาการไม่รู้หนังสือ ปัญหาเด็กขาดสารอาหาร ฯลฯ ชาวบ้านต้องการแต่ถนน ไฟฟ้า มอเตอร์ไซด์ ฯลฯ เมื่อมีความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นตัวชี้วัดที่บอกแล้ว ชาวบ้านจะเริ่มเรียนรู้ปัญหาของตนเองที่แท้จริง ถ้าชาวบ้าน

ยอมรับในปัญหาการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของพวกเขาเองก็จะง่ายยิ่งขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นั้นเอง

3. มีเป้าหมายในการพัฒนา ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน โดย ข้อมูล จปฐ.1 จะเป็นตัวบอกทิศทางพัฒนาของครัวเรือนว่า ยังขาดอะไรอยู่บ้าง จะต้องพัฒนาอะไร และเมื่อดูผลการจัดเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) จะเป็นตัวบอกปัญหาของชุมชน ทำให้กรรมการชุมชน หัวหน้าคุ้ม และกลุ่มผู้นำต่างๆ รู้ทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองว่า ยังขาดอะไรบ้าง จะมีเป้าหมายพัฒนาอะไรก่อน อะไรหลังได้

4. กำหนดแนวทางการพัฒนาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ นั้น คือ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและทำแผนงานโครงการได้นั้นเอง แม้ปีแรกจะมีปัญหา อุปสรรค แต่ถ้าได้ฝึกฝนต่อไปเรื่อยๆ ชาวบ้านก็จะคิดเป็น ทำเป็นมากขึ้น ทำให้แผนงาน กำหนดทิศทาง และวิธีการพัฒนาชุมชนของเขาได้ทั้งแบบที่ต้องการของงบประมาณจากรัฐ และแบบที่ชาวบ้านพัฒนาได้ด้วยตนเอง

5. มีการระดมทรัพยากรในชุมชน มาช่วยกันพัฒนาเดิมนั้นการพัฒนาจะรอแต่ขอความช่วยเหลือจากรัฐหรือจากผู้อื่น แต่เมื่อมีความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แล้วชาวบ้านเริ่มเข้ามาเห็นปัญหาด้วยตัวของเขาเอง และเมื่อเห็นปัญหาที่สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางแก้ไขได้ก็จะนำแนวทางแก้ไขนั้นมาวางแผนพัฒนาซึ่งในกระบวนการวางแผนนี้จะต้องมีการช่วยกันคิดว่าจะเอาทรัพยากรจากไหนบ้างมาร่วมพัฒนากันเองตั้งแต่เรื่องคน เงิน วัสดุต่างๆ ทำให้ชาวบ้านรู้จักคิดหาทรัพยากรในชุมชน และหาวิธีการที่จะได้ทรัพยากรขึ้นมาด้วยในรูปแบบต่างๆ

6. ประเมินผลได้ การทำงานต่าง ๆ ให้ครบกระบวนการนั้น จะต้องมีการประเมินผลงานด้วย ในเรื่องการพัฒนานั้น การประเมินผลเป็นสิ่งที่ยาก และสำหรับชาวบ้านด้วยแล้วนับเป็นสิ่งที่ยากทวิคูณ แต่ถ้าใช้ระบบความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แล้ว ชาวบ้านสามารถประเมินผลงานได้ด้วยตัวเขาเองง่ายๆ นั้น คือ การสำรวจ จปฐ. ซ้ำเมื่อสิ้นปี ซึ่งเป็นการบอกว่าผลการพัฒนาของชุมชนข้อที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายนั้น บรรลุเป้าหมายไปหรือยังมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อมาวิเคราะห์แก้ไขปรับปรุงต่อไป

7. มีหลักประกันการพัฒนาระยะยาว ถ้าฝึกหัดให้ชาวบ้านยึดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเป้าหมายที่จะต้องช่วยกันแก้ไขพัฒนา ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาว จะต้องค่อยๆ พัฒนาไปทุกๆ ปี ดังนั้น การพัฒนานั้นก็จะคงอยู่ไม่สูญหายไปไหน อันเป็นหลักประกันการพัฒนาระยะยาวของชุมชนตลอดไป

8. ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีกระบวนการความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ นั่นคือ กระบวนการความคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นี้เป็นวิทยาศาสตร์ไม่ใช่สิ่งเพ้อฝัน หรือเป็นสิ่งที่เลื่อนลอยโหมโรงเหมือนไฟไหม้ฟาง เป็นสิ่งที่วัดได้อย่างเป็นรูปธรรมและในกระบวนการความคิด ความคิดแนวทาง

ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นี้ส่งเสริมให้มีการประชุมอภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนคติปัญหาด้วยมติของคนกลุ่มมาก นั่นคือ เป็นกระบวนการความคิดที่เป็นประชาธิปไตยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ถ้าชาวบ้านคิดและวิเคราะห์ได้ตามกระบวนการของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แล้ว แม้จะใช้เวลาหลายปีก็ตามจะส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นประชาธิปไตย อันจะส่งผลไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างอื่นๆ ของประเทศต่อไป

จากประโยชน์ทั้ง 8 ข้อนี้ สรุปก็คือ ทำให้ชาวบ้านคิดเป็น ทำเป็น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน

ประโยชน์ในส่วนของรัฐหรือข้าราชการของรัฐ

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ เกิดจากการประสานงานกันอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมเพราะว่าเดิมแนวความคิดผสมผสานในการทำงานร่วมกันของแต่ละกระทรวงนั้นมีมานานแล้ว แต่การปฏิบัติให้เป็นจริงยังต้องยอมรับว่าเป็นงานที่ยาก แต่ละกระทรวง แต่ละสาขางานยังยึดนโยบายและสาขางานของตัวเอง ถ้ามีความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แล้วทุกคนจะถือคัมภีร์เล่มเดียวกัน สำรวจข้อมูลเดียวกัน วางแผนแก้ไขปัญหาดูด้วยกัน จะทำให้รู้งานของกันและกันโดยปริยาย ช่วยเหลือกันโดยปริยาย การผสมผสานของหน่วยราชการก็จะเป็จริงมากยิ่งขึ้น และ แต่ละหน่วยงานสามารถวัดผลการพัฒนาได้ด้วย เพราะความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ได้กำหนดรูปธรรมการพัฒนาไว้ชัดเจน

2. เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ ควรมีการหล่อหลอมความคิดในการทำงานร่วมกันเพื่อชาวบ้าน ซึ่งเป็นการทำให้การประสานงานระหว่างสาขาเป็นจริงขึ้นในด้านการปฏิบัติ โดยเฉพาะทุกกระทรวงจะมีจิตสำนึกว่าตนเองทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

3. เกิดเป้าหมายที่แน่นอน สำหรับการพัฒนาประเทศและสังคมในระยะยาวการพัฒนาประเทศตามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้ได้เป้าหมายว่า ประชาชนได้รับความจำเป็นพื้นฐานนั้น ทำให้เกิดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทำให้หน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปกำหนดกรอบในการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและเงื่อนไขของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่จะพยายามให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและในเรืองบทบาทของรัฐในการที่จะสนับสนุนช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

4. เป็นการกระจายทรัพยากร ไปสู่การพัฒนาที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของประชาชน ฉะนั้นหากมีความจำเป็นพื้นฐาน หรือ จปฐ.เป็นเกณฑ์วัดว่า ประชาชนโดยทั่วไปควรจะต้องมีความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กันทุกคนทุกครัวเรือนก่อนและในระดับชาติก็กระจายทรัพยากรไปในส่วนที่ขาดความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) ก่อนทำให้ช่องว่างระหว่างประชาชนส่วนที่

ขาดนั้นแคลง และการพัฒนาที่จะไปสู่การพัฒนาเพื่อให้ได้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของประชาชนโดยส่วนรวมก่อน

5. รัฐประหยัทรพยากรที่มีจำกัดเพราะว่า

5.1 รัฐแก้ไขปัญหาที่ตรงตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาและความต้องการจริงของประชาชน

5.2 ปัญหาบางอย่างที่ประชาชนแก้ไขได้เอง ประชาชนจะร่วมระดมทรัพยากรสนับสนุน

5.3 การกระจายทรัพยากรตามปัญหา เป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มการกระจายความเป็นธรรมในสังคมขึ้น

5.4 การจัดสรรทรัพยากรตามปัญหา ของทุกพื้นที่ที่ประสบอยู่จริงจะเป็นธรรม และตรงปัญหาดีกว่าจัดสรรตามสัดส่วน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้สรุปสถานะ การใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากขั้นตอนของการนำความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มาใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่าสถานะของการใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นั้นมีอยู่ 4 สถานะด้วยกันดังนี้

1. เป็นเป้าหมาย (Goal) จะเห็นได้ว่าเป้าหมายคุณภาพชีวิตที่ตั้งไว้ในรายละเอียดของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นั้นเป็นเป้าหมายทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน โดยในระดับครัวเรือนหลังจากสำรวจ จปฐ. แล้วถ้าข้อใดตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จะต้องพยายามพัฒนาให้เข้าเกณฑ์ จปฐ. 1 ให้ได้ ในระดับหมู่บ้าน /ชุมชน (จปฐ.2) ถ้าข้อใดยังไม่บรรลุเป้าหมาย จะต้องพยายามพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ให้ได้ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัดภาคและประเทศ จะต้องพยายามพัฒนาทุกชุมชนหมู่บ้าน ของประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นี้ให้ได้ นั่นคือ เป็นข้อตกลงในการวางเป้าหมายร่วมกัน โดยใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นี้ เป็นเป้าหมาย (Goal) ของทุกระดับ ซึ่งจะเป็นการบริหารการพัฒนาแบบยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective) ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่ดี และยอมรับกันทั่วไป

2. เป็นตัวชี้วัด (Indicator) คุณภาพชีวิตที่จะต้องพัฒนาให้ถึงเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) นั้นเป็นเป้าหมายที่สามารถวัดได้ชัดเจน เพราะสถานะของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ได้กำหนดให้สามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. เป็นข้อมูล (Data Collecting) ตามแบบความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่เป็นเป้าหมาย คุณภาพชีวิตนั้นจะเป็นแบบที่สามารถใช้เก็บข้อมูลได้ด้วยโดยแบบ จปฐ. 1 เป็นแบบการเก็บข้อมูลระดับครัวเรือนส่วน จปฐ. 2 เป็นการประมวลผลและเทียบเป้าหมายข้อมูลซึ่งระบบในโปรแกรมฯ

จะประมวลผลให้ระดับหมู่บ้าน/ชุมชนซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการวางแผนพัฒนาตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับชาติต่อไป

4. เป็นกระบวนการ (Process) ในการใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อพัฒนาชุมชน นั้น นอกจากใช้ในการเก็บเป็นข้อมูลแล้ว ยังใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข จัดลำดับความสำคัญ การวางแผนดำเนินการและประเมินผล ซึ่งวงจรนี้กำหนดให้รู้ และเข้าใจตรงกันตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับชาติ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2548)

การนำข้อมูล กชช.2 ค. ไปใช้ประโยชน์

เมื่อดำเนินการจัดเก็บ บันทึกและประมวลผลข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ในทุกหมู่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะสามารถเรียกใช้ข้อมูลจากระบบรายงานผลได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. สรุปข้อมูล กชช.2 ค. (แบบย่อ) ระดับหมู่บ้าน จะทำให้ทราบข้อมูลทุกด้านของหมู่บ้านเฉพาะเรื่องสำคัญๆ จำนวน 5 หน้า (จากแบบสอบถามทั้งหมด 50 หน้า) ทำให้ทราบภาพรวมของหมู่บ้านว่ามีศักยภาพในด้านต่างๆ เป็นอย่างไรสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้หรือไม่อย่างไร
2. ผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับหมู่บ้าน จะทำให้ทราบว่าหมู่บ้านมีปัญหาในด้านต่างๆ ตามตัวชี้วัด เรื่องใดบ้างที่มีปัญหามาก (1 คะแนน) หรือมีปัญหาปานกลาง (2 คะแนน) หรือมีปัญหาน้อย/ไม่มีปัญหา (3 คะแนน) รวมทั้งทราบระดับการพัฒนาของหมู่บ้านด้วยว่า เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับใด (เร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 อันดับ 2 หรือ อันดับ 3) ซึ่งจะช่วยให้วางแผนแก้ไขปัญหได้ตามสภาพความเป็นจริงและความต้องการ
3. เกณฑ์ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านจะทำให้ทราบว่าแต่ละหมู่บ้านของตำบลได้คะแนนเท่าใด (1 คะแนน, 2 คะแนน หรือ 3 คะแนน) ในแต่ละตัวชี้วัด และระดับการพัฒนาของแต่ละหมู่บ้านเป็นระดับใด (เร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 อันดับ 2 หรืออันดับ 3)

2.3 ระบบสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน

กระทรวงมหาดไทย ได้ทำการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จะสามารถดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวม วิเคราะห์ คัดคะแนนข้อมูล และสามารถนำไปเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูล และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแล้ว ยังสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ

กรมการพัฒนาชุมชน ในฐานะหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงมหาดไทยก็มีหน้าที่และภารกิจ ตลอดจนมีบทบาทในการสนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยเช่นกัน จึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่กรมฯ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2533 รวมจำนวนถึง 14 ปี ให้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า จปฐ. มีอยู่ 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด ในหมวดที่ 4 เกี่ยวกับรายได้ครัวเรือน มีตัวชี้วัดที่ 27 ที่ว่า คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า คนละ 20,000 บาทต่อคนต่อปี นั้น เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ (ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชนบท, 2548)

แนวคิดสารสนเทศเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

จากการที่มีข้อมูล จปฐ. ตัวชี้วัดข้อที่ 27 เกี่ยวกับรายได้ จึงได้มีความคิดที่จะใช้ข้อมูลที่มีอยู่ ยึดถือเป็นข้อมูลพื้นฐาน (MIS) นำไปผสมผสานอธิบายความชัดเจนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยมีหลักการจัดทำ ดังนี้ (เพ็งอ้าง)

1. **หลักง่าย** ได้มีการพยายามที่จะพัฒนาข้อมูล MIS และข้อมูล GIS เข้าด้วยกัน โดยใช้หลัก GUI (Graphic User Interface) และใช้สัญลักษณ์สีและรูปภาพ แทนการเขียนชุดคำสั่ง เน้นการทำงานบนระบบแผนที่ พร้อมทั้งมุ่งประโยชน์ให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ง่ายเป็นหลัก
2. **หลักสะดวก** การดำเนินการในรูปแบบการดำเนินการให้สามารถติดตั้งได้ง่ายกับระบบปฏิบัติการวินโดวส์ที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความคุ้นเคย พร้อมนำมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลที่มีอยู่ ทำให้สามารถจัดทำรายงานได้อย่างรวดเร็ว สะดวก และสามารถนำเสนอข้อมูลได้หลายมิติ เช่น ตาราง/กราฟ หรือแผนที่
3. **หลักทันสมัย** การดำเนินการผสมผสานข้อมูลในระบบ MIS กับ ระบบ GIS เข้าด้วยกัน ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ แสดงข้อมูลที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องกับความเป็นจริงมากที่สุด
4. **หลักการประหยัด** การจัดทำระบบผสมผสานนี้ ได้มีการพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ให้มากที่สุด แล้วนำมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยให้ต่ำพร้อมทั้งสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง

กระบวนการดำเนินงาน

ได้มีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นระบบ MIS และระบบ GIS เข้าด้วยกันโดยนำเสนอเป็นสัดส่วนในหน้าเดียวกัน ด้านซ้ายนำเสนอด้วยภาพแผนที่ภูมิศาสตร์ ขนาด 1: 50,000 ด้านขวา นำเสนอด้วยข้อมูลทุกขุมที่เป็นการอธิบายด้วยตัวเลขที่มีการประมวลมาจากการจัดเก็บ ข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. ข้อที่ 27 ว่าด้วยเรื่อง รายได้ก้าวหน้า

ในการนำเสนอได้มีการนำเสนออย่างเป็นระบบโดยการนำเสนอภาพในระดับประเทศ และนำเสนอด้วยข้อมูลระดับภาค ระดับเขตของกรมการพัฒนาชุมชน (12 เขต) ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับครัวเรือนว่ามีรายได้เท่าใดเหตุผลใดจึงมีรายได้เท่านั้น

การสืบค้นข้อมูลในระดับประเทศ จะเน้นการนำเสนอภาพแผนที่ประเทศไทย และนำเสนอภาพรวมทั้งประเทศว่ามีจำนวนเท่าใดในด้านจังหวัด อำเภอ ตำบล และนำเสนอเกี่ยวกับจำนวน ครัวเรือน ทั้งประเทศ รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี มีรายได้ไม่น้อยกว่า 20,000 บาท มากน้อยเท่าใด และยังนำเสนอครัวเรือนที่อยู่ในแต่ละภาคว่าผ่านเกณฑ์เท่าใด ไม่ผ่านเกณฑ์เท่าใด คิดเป็นร้อยละเท่าใด

การสืบค้นข้อมูลในระดับภาค จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของภาคต่างๆ ว่าในแต่ละภาค มีจังหวัด อำเภอ ตำบลเท่าใด มีครัวเรือนในระดับภาคเท่าใด มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเป็นอย่างไร ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดกี่ครัวเรือน คิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ และยังนำเสนอว่าภาคนี้มีครัวเรือนเท่าใด ผ่านหรือไม่ผ่านอย่างไรด้วย คิดเป็นร้อยละเท่าใด

การสืบค้นข้อมูลในระดับจังหวัด จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของจังหวัดที่นำเสนอทางด้านซ้าย ด้านขวาจะมีสัญลักษณ์และคำขวัญประจำจังหวัดด้วย ในภาพของจังหวัด พร้อมทั้งจำนวนอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนจำนวนครัวเรือน รายได้เฉลี่ยแต่ละครัวเรือน มีครัวเรือนไม่ผ่านเกณฑ์เท่าใด คิดเป็นร้อยละเท่าใด และได้แจ้งว่าแต่ละอำเภอมีจำนวนครัวเรือนเท่าใดไม่ผ่านเกณฑ์ (20,000 บาท/ปี) จำนวน เท่าใด คิดเป็นร้อยละเท่าใด

การสืบค้นข้อมูลในระดับอำเภอ จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของอำเภอ ซึ่งจะแสดงขอบเขตของตำบลทุกตำบล และแสดงจำนวนตำบล จำนวนหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือน และยังแสดงถึงว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านกี่ครัวเรือนด้วย พร้อมทั้งระบุเป็นรายตำบลว่ามีกี่หลังคาเรือน ไม่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดนี้กี่ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละเท่าใด

การสืบค้นข้อมูลในระดับตำบล จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของตำบล ซึ่งแสดงขอบเขตของหมู่บ้านในเขตตำบลทุกหมู่บ้าน แสดงจำนวนหมู่บ้านในตำบล จำนวนครัวเรือน ไม่ผ่านเกณฑ์กี่ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละเท่าใด พร้อมทั้งระบุหมู่บ้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์ว่ามีกี่ครัวเรือน ไม่ผ่านกี่ครัวเรือน คิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์

การสืบค้นข้อมูลในระดับหมู่บ้าน จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของหมู่บ้าน ซึ่งแสดงอาณาเขตของหมู่บ้านว่ามีอาณาเขตขนาดใด ทิศต่างๆ ติดต่อกับหมู่บ้านใดบ้าง มีครัวเรือนจำนวนเท่าใด มีรายได้เฉลี่ยของคนในหมู่บ้าน จำนวนเท่าใดไม่ ผ่านเกณฑ์กี่ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละเท่าใด และในหมู่บ้านมีครัวเรือนกี่ครัวเรือน บ้านเลขที่เท่าใด มีชื่อเจ้าของบ้าน รายได้เฉลี่ยต่อปี และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนด้วย

การสืบค้นข้อมูลในระดับครัวเรือน จะเน้นการนำเสนอเป็นภาพแผนที่ของหมู่บ้านและแสดงผลของครัวเรือน ตามบ้านเลขที่และปรากฏชื่อเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งที่มาของรายได้ ไม่ว่าจะเป็นจากการเกษตร การประมง รายได้จากแหล่งอื่นๆ และแสดงผลการรวมรายได้ทั้งหมด นำมาเฉลี่ยกับจำนวนคนในครัวเรือน เป็นรายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนนั้นๆ

การสืบค้นข้อมูลในภาพรวม สามารถแสดงเป็นรูปกราฟแท่ง กราฟเส้น เปรียบเทียบย้อนหลัง 3 ปี จะเปรียบเทียบระดับภาค ระดับเขต ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ก็สามารถเปรียบเทียบได้ ย้อนหลัง 3 ปีเช่นกัน และยังแสดงถึงผลการจัดเก็บ จปฐ. ในภาพรวมอีกด้วย ทั้งประเทศ ภาค ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลหมู่บ้าน

การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศชุดนี้ ได้จัดทำในรูปของ DVD สามารถแจกจ่ายให้หน่วยงานที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การวางระบบงบประมาณ และการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่ให้ตรงจุด และทันเวลา ทันเหตุการณ์ และทันสมัย อีกด้วย

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรีปริยญา ชูประจักษ์ (2544) ได้ศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พบว่าผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชน มีนโยบายในการให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท สนับสนุนหน่วยงาน องค์กรและสถาบันอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหวังว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการแผนและวินิจฉัยสั่งการ ได้มากขึ้นและเป็นระบบงานที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ

ด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไว้ว่าเรื่องข้อมูล จปฐ.และ กชช.2 ค. ยังต้องมุ่งประสิทธิภาพในการจัดเก็บที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นกระบวนการ โดยพิจารณาบุคลากร ผู้จัดเก็บข้อมูลต้องเป็นผู้ที่ขยันหมั่น

ส่วนข้อมูลที่ต้องจัดทำเพิ่มเติมคือข้อมูลเฉพาะพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดแสดงลักษณะเด่น ลักษณะด้อยในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการลด หรือเสริมนโยบาย

การดำเนินการ สำหรับข้อมูลอื่นๆ ก็ควรพิจารณาจัดเก็บในแต่ละเรื่อง นอกจากนั้น ยังได้เสนอแนะให้มีการจัดเก็บข้อมูลเชิงพาณิชย์ด้านการตลาด ในราคาสินค้าภาคเกษตรกรรม นอกภาคเกษตรกรรม ก็เป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการใช้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เห็นควรนำเสนอให้เป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง

ด้านบุคลากร พบว่า มีปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน สมควรจะได้พิจารณาแก้ไข เพื่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ ซึ่งเป็นการพัฒนาเชิงรุก ให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นองค์กรที่ก้าวหน้า นำหน้า องค์กรอื่นๆ โดยเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนชนบทให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนสร้างเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน โดยระบบสารสนเทศจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีอิทธิพลโดยตรงกับการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนภารกิจ ทรัพย์สิน สิทธิและความรับผิดชอบของชุมชน ให้ชุมชนมีจริยธรรมต่อชุมชน สร้างหน้าที่และการควบคุม (Accountability and Control) ทั้งสร้างคุณภาพระบบ (System Quality) สารสนเทศที่มีมาตรฐานชุมชนจะมีความเป็นธรรม (Equity) ในการเข้าถึง (Access) ข่าวดารข้อมูลทัดเทียมกันทุกชุมชน

เอกลักษณ์ ฉัตรฤทธิ์ (2547) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์กรมหาชน) ภายหลังการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรมหาชน อยู่ในระดับดี ในด้านทรัพยากร ด้านความสามารถในการบริหาร ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายขององค์กร และเป้าหมายของบุคลากรและด้านประสิทธิภาพในการบริการ

นันทยา สุริมน (2546) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน และมีผลต่อการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงานและอาชีพ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน แต่ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน

ทิพาดี เมฆสวรรค์ (2538) ได้เสนอเทคนิคการจัดการเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพในส่วนราชการ คือ รวดเร็ว ความถูกต้อง และความพอใจของลูกค้า ดังนี้ คือ ควรรู้จักเลือกเทคนิคการบริการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เทคนิคดังกล่าวได้แก่

- การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO)
- กลุ่มคุณภาพงาน (QCC)

- การปรับรื้อระบบ (Reengineering) เป็นการทบทวนและรื้อความคิดเก่าอย่างสิ้นเชิง แบบถอนรากถอนโคน

- ผู้บริการของหน่วยงานจะต้องเข้าใจและรู้จักพัฒนาติดตามกระบวนการปรับปรุงการบริหารต่างๆ โดยจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญการในแต่ละด้านเข้ามาช่วยปรับปรุงให้ด้วย

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2540) ได้เสนอเทคนิคในการบริหารและจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการให้บริการแก่ประชาชนได้แก่

1. การให้ความสำคัญแก่ลูกค้า (Customer-Oriented)
2. การให้บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service)
3. การให้การตลาดเป็นตัวนำ (Market-Driven)
4. การบริหารงานโดยยึดผลสัมฤทธิ์ของงาน (Result Based Management)
5. คุณภาพการจัดการทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM)
6. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle: QCC)
7. การใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ (ISO 9000 S) ในการบริหารราชการ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบข้อมูล

1.ด้านโครงสร้างองค์กรและอุปกรณ์

- นโยบายผู้บริหาร, การกิจของ อบต.
- งบประมาณ ที่ได้รับจัดสรร
- ระบบ คอมพิวเตอร์ ของ อบต.

2. ด้านความรู้/ความสามารถของบุคลากร

- ความรู้ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ ของ จนท.
- ขั้นตอน/กระบวนการจัดการระบบข้อมูล
- การเตรียมความพร้อม
- การจัดเก็บ
- การบันทึกและประมวลผล

3. ด้านการสนับสนุน

- การสนับสนุนของผู้บริหาร อบต.
- ทักษะและการให้ความสำคัญต่อการจัดการระบบข้อมูล ของ ผู้บริหาร อบต.
- การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- สนับสนุนด้านวิชาการ
- การสนับสนุนงบประมาณ
- การพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูป
- สนับสนุนด้านสารสนเทศ

ตัวแปรตาม

ประสิทธิภาพในการจัดการระบบ ข้อมูล เพื่อการพัฒนาชนบท ของ อบต. ใน จังหวัดลำพูน

1.ทรัพยากรที่ใช้

- ความเหมาะสมและคุณค่าของงบประมาณในการสนับสนุน การจัดการระบบข้อมูลฯ ของ อบต.
- จำนวนบุคลากรที่ใช้ในกระบวนการจัดการระบบข้อมูลฯ
- ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล (สำรวจ, คัดลอก, สังเกต)
- ระยะเวลาในการบันทึกลงคอมพิวเตอร์และการประมวลผล

2. คุณภาพของข้อมูลที่ได้รับ

- ความถูกต้องของข้อมูลและการได้รับความเชื่อถือ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ทันตามกำหนดเวลา
- สอดคล้องกับระบบงานของ อบต. (การจัดประชาคม, การจัดทำแผน, การจัดทำข้อบัญญัติฉบับ)
- สามารถตรวจสอบได้ของข้อมูล

3. การให้บริการข้อมูล

- ความสะดวก รวดเร็ว
- สามารถให้บริการข้อมูลเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One – Stop Service)
- มีระบบรายงานผลและ/ข้อมูลข่าวสารเพื่อการ บริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล
- ความพึงพอใจของผู้บริหาร/พนักงานและ ผู้ใช้งาน ระบบข้อมูลฯ

4.การใช้ประโยชน์จากข้อมูล

- จัดทำแผนยุทธศาสตร์ อบต.
- จัดทำแผนพัฒนาฯ 3 ปี
- จัดทำแผนปฏิบัติการ